

Historisk tillbakablick

I dag har WTO 148 medlemsländer vilka svarar för drygt 97 procent av världshandeln. WTO syftar till att handeln mellan medlemsländerna ska fungera så smidigt, förutsägbart och fritt som möjligt.

När världshandelsorganisationen WTO formellt bildades 1 januari 1995 var det en ny organisation - men den hade sin grund i ett internationellt samarbete som pågått sedan andra världskriget slut. Under denna tid har världshandeln ökat markant. Världshandeln år 2000 var tjugotvå gånger större än 1950.

Från ITO till GATT till WTO

Viljan att organisera och strukturera handeln mellan länder växte fram ur det internationella samarbetet som präglade andra världskrigets slutskede. Vid en FN-konferens om handel och utveckling 1946 utarbetades ett utkast till stadga för en internationell handelsorganisation ITO (International Trade Organization). Utkastet till stadga var ambitiöst och innebar att ITO inte bara skulle omfatta handelspolitiska regler för varuhandel. Förslaget till ITO-stadga innehöll även avsnitt om sysselsättning, råvaruavtal, restriktiva affärsmetoder, investeringar och tjänster. ITO kunde dock aldrig realiseras - främst beroende på att USA:s kongress inte ratificerade ITO-stadgan.

Istället kom GATT (Allmänna tull- och handelsavtalet) att i praktiken ta över den handelspolitiska funktion som ITO var tänkt att ha. Parallellt med ITO-diskussionerna hade 23 länder förhandlat om gemensamma tullsänkningar. De beslutade att även ta med de handelspolitiska avsnitten i ITO-utkastet. Tillsammans bildade detta GATT som trädde i kraft den 1 januari 1948.

Under perioden som följde etablerades GATT som det centrala regelverket för internationell handel och som forum för tull- och handelsförhandlingar. Förhandlingarna mellan medlemmarna (eller de avtalsslutande parterna som de formellt kallades) skedde i så kallade förhandlingsrundor som ofta pågick under flera år.

Uruguayrundan

Uruguayrundan, som pågick under åren 1986-1994, var den åttonde och sista förhandlingsrundan inom GATT. Förhandlingarna resulterade i ett utvidgat regelverk som var bindande för medlemsländerna. Omfattningen av regelverket utökades till att även omfatta internationella avtal för handel med tjänster (GATS) och ett immaterialrättsligt avtal (TRIPS). För att administrera detta regelverk bildades världshandelsorganisationen WTO. Beslutet tog vid ett ministermöte i Marrakech, Marocko, i april 1994 och organisationen trädde formellt i kraft 1 januari 1995.

Några viktiga milstolpar

1946

FN:s konferens om handel och utveckling utarbetade utkast till stadga för ITO (International Trade Organization).

1950

ITO-avtalet fastnade i USA:s kongress och från 1950 tog GATT i praktiken över rollen som handelspolitiskt regelverk och forum för förhandlingar. Sänkta tullar var det mest påtagliga resultatet av de första årens samarbete.

1940- och 50-talen

Under den här tiden hölls fyra förhandlingsrundor om tullsänkningar.

1960-61

Dillonrundan om tullsänkningar.

1964-67

Kennedyrundan handlade om tullsänkningar och avtal om antidumpning (avtal som ska förhindra eller försvåra import av "prisdumpade" varor genom rätt till skyddstullar).

1973-79

Tokyorundan resulterade i tullsänkningar och ett reviderat antidumpningsavtal, samt nya avtal om statlig upphandling, subventioner, tullvärdeberäkning, tekniska handelshinder, importlicenser, civil flygindustri med mera.

1979

Beslut om att förmånsbehandla u-länderna. Förhandlingsrundorna i GATT hade resulterat i att i-ländernas tullar sänkts i genomsnitt cirka 40 procent till omkring 5 procent. U-länderna hade däremot inte sänkt sina tullar lika mycket. 1979 togs ett särskilt beslut som innebar att u-länderna inte behöver göra lika långtgående åtaganden som i-länderna till exempel när det gäller tullar.

1986-1994

Uruguayrundan var den åttonde och sista förhandlingsrundan inom GATT. Den resulterade i en genomgripande förstärkning av det multilaterala handelssystemet genom att det mellanstatliga avtalet GATT byttes ut mot den mellanstatliga organisationen WTO. Resultatet av Uruguayrundan överträffade förväntningarna på nästan alla områden. Jordbruk och teko var två viktiga områden där beslut togs om liberaliseringar, vilket var särskilt betydelsefullt för många u-länder. GATS-avtalet om handel med tjänster och TRIPS-avtalet om immaterialrätt (upphovsrätt, varumärken, mönster, patent etc) skapades och tvistlösningsystemet stärktes. Från svensk synvinkel var många delar i Uruguayrundan gynnsamma, exempelvis tullsänkningar för industrivaror och det kraftigt utvidgade avtalet om offentlig upphandling.

1995

WTO bildas. Vid ett ministermöte 1994 i Marrakech, Marocko, togs beslutet att bilda världshandelsorganisationen WTO. Genom förhandlingarna i Uruguayrundan hade regelsystemet utvidgats väsentligt och dessutom blivit bindande för alla medlemmar. I och med dessa relativt stora förändringar gjordes bedömningen att en organisation med de avtalsslutande länderna som medlemmar var nödvändig. WTO trädde formellt i kraft den 1 januari 1995. WTO fick två huvuduppgifter:

- Att administrera och övervaka tillämpningen och genomförandet av de olika avtal, beslut och överenskommelser som slutits och som kommer att slutas mellan medlemmarna.
- Att fungera som forum för multilaterala handelsförhandlingar.

Ministerkonferenser i WTO

1996

1:a ministerkonferensen i Singapore. Beslut om att studera och analysera frågorna om investeringar, konkurrens, öppenhet i offentlig upphandling samt förenkling av handelsprocedurer och deklaration om grundläggande arbetsvillkor.

1998

2:a ministerkonferensen i Genève. Beslut om att studera e-handel och att e-handel inte ska tullbeläggas.

1999

3:e ministerkonferensen i Seattle. Slutade i sammanbrott. Främst beroende på att de sakliga motsättningarna mellan huvudaktörerna var för stora i nästan varje huvudfråga. Omfattande gatudemonstrationer uppmärksammades världen över.

2001

4:e ministerkonferensen i Doha. Vid ministermötet i Doha, Qatar, enades medlemsländerna om att inleda en ny förhandlingsrunda, den så kallade "Utvecklingsdagordningen från Doha (Doha Development Agenda, DDA)". Som namnet antyder lyfter medlemsländerna fram utvecklingsländernas intressen mer än tidigare. De viktigaste frågorna i deklarationen från ministermötet i Doha var: jordbruk, tjänster, marknadstillträde för industrivaror, nya förhandlingsfrågor (de så kallade Singapore-frågorna om investeringar, konkurrens, insyn i offentlig upphandling och handelsprocedurer), miljö, översyn av WTO:s regelverk, implementering av tidigare ingångna WTO-avtal och deklarationen om TRIPS-avtalet och hälsa. Förhandlingsrundan ska vara klar till 1 januari 2005.

2003

5:e ministerkonferensen i Cancún, Mexico. Vid WTO:s ministerkonferens i september 2003 i Cancún, Mexico, var det tänkt att man skulle göra en halvtidsöversyn av Dohaförhandlingarna. På mötets sista dag strandade dock förhandlingarna vilket riskerar att försena avslutandet av utvecklingsdagordningen från Doha. Sedan dess har arbetet i Genève och i WTO-ländernas huvudstäder varit inriktade på att få upp förhandlingarna på spåret igen. Förhoppningsvis kan detta ske till sommaren 2004.

2005

Ministerkonferensen i extra session. Enligt beslutet i Doha förutses då godkännandet av det samlade resultatet av förhandlingarna som inletts under 2001 och 2003.

Källor:

Peter Kleen, "Från GATT till WTO, i Handelspolitik i förändring. Joakim Reiter & Christer Jönsson (red), "Handelspolitik i förändring" 2002.

*Utrikesdepartementet (e-post till departementet)
Artikeln senast uppdaterad 3 oktober 2006*

ANSVARIGT DEPARTEMENT

- Utrikesdepartementet

Regeringskansliet
103 33 Stockholm
Växel 08-405 10 00